

Postoupení pohledávky daňového dlužníka (21. 3. 2023)

Postoupení pohledávky daňového dlužníka

V obchodní praxi se lze setkat s poměrně zajímavou situací, kdy dojde k postoupení pohledávky daňového dlužníka za třetí osobou (poddlužníkem) v okamžiku, kdy tato pohledávka ještě není splatná a daňová exekuce dosud není zahájena, tudíž poddlužník ještě nemůže být informován o zahájení exekuce, resp. není mu doručen exekuční příkaz (např.) příslušného finančního úřadu k přikázání jiné peněžité pohledávky. Jak se má ovšem poddlužník zachovat, pokud je mu v předestřené době doručena informace o postoupení této pohledávky, nicméně před splatností této pohledávky je mu současně doručen exekuční příkaz správce daně k přikázání jiné peněžité pohledávky? Má pohledávku vyplatit na základě exekučního příkazu správce daně, nebo má naopak pohledávku vyplatit jejímu majiteli, což je v tuto chvíli již postupník, nikoliv daňový dlužník?

Dle ustanovení § 191 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, platí, že daňová exekuce přikázáním jiné peněžité pohledávky postihuje jinou peněžitou pohledávku dlužníka než nárok na mzdu nebo na pohledávku z účtu u poskytovatele platebních služeb, a to do částky uvedené v exekučním příkazu. Tuto exekuci lze nařídit i v případě, že pohledávka dlužníka se stane splatnou teprve v budoucnu, jakož i v případě, že dlužníkovi budou dílčí pohledávky z téhož právního důvodu v budoucnu postupně vznikat. Exekuční příkaz se doručí poddlužníkovi dříve než dlužníkovi. Poddlužník nesmí od okamžiku, kdy mu byl doručen exekuční příkaz, po dobu trvání daňové exekuce vyplatit dlužníkovi jeho pohledávku, ani na ni provést započtení nebo s ní jinak nakládat. Dlužník nesmí od tohoto okamžiku se svou pohledávkou jakkoli nakládat a ztrácí právo na její vyplacení. Podstata daňové exekuce vydáním exekučního příkazu na přikázání jiné pohledávky tedy záleží v tom, že správní orgán zakáže poddlužníkovi, aby po doručení exekučního příkazu svému věřiteli (daňovému dlužníkovi) platil (tzv. arrestatorium), a zároveň nařídí daňovému dlužníkovi, že nesmí se svou pohledávkou nijak nakládat (tzv. inhibitorium). Daňový dlužník ztrácí právo na vyplacení pohledávky dnem, kdy byl poddlužníkovi doručen exekuční příkaz. Otázky zde vyvolává zejm. poslední část shora citovaného ustanovení „...nebo s ní jinak nakládat.“. Znamená tato úprava, že nesmí pohledávku vyplatit ani jejímu majiteli, kterým v tu chvíli není daňový dlužník, nýbrž zcela odlišná třetí osoba? Má, resp. může se poddlužník zabývat tím, zda postoupení bylo realizováno v souladu se zákonem, tzn. v souladu s dobrými mravy, zda nebylo účelové apod.? Může si poddlužník dovolit nerespektovat příkaz vyplývající z exekučního příkazu a vystavit se tak např. riziku stíhání pro trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí?

Odpovědi na shora uvedené otázky bychom mohli hledat v judikatuře Nejvyššího správního soudu ČR, byť již poměrně staršího data. Nicméně z této rozhodovací praxe vyplývá několik závěrů zřejmě použitelných pro zodpovězení shora naznačených otázek.

Předně, pokud poddlužník namítá, že vůči povinnému nemá žádnou pohledávku, může tyto námitky uplatnit výhradně v řízení o poddlužnické žalobě, nikoli však formou opravného prostředku proti exekučnímu příkazu, kterým se tato exekuce nařizuje podle daňového řádu.

Nejvyšší správní soud ČR hovoří v obsahu svých rozhodnutí o tom, že samotné provedení výkonu rozhodnutí přikázáním peněžité pohledávky zákon svěřuje dlužníkovi povinného – poddlužníkovi. Dle našeho názoru by tedy mělo platit, že právě proto, že provedení výkonu rozhodnutí přikázáním peněžité pohledávky náleží poddlužníkovi, je pouze na něm, aby posoudil, zda podle exekučního příkazu, který mu byl doručen, může být výkon rozhodnutí také fakticky proveden. Dospěje-li poddlužník k závěru, že podle doručeného exekučního příkazu výkon rozhodnutí proveden být nemůže – například proto, že pohledávka byla již dříve postoupena – není povinen to správci daně ani oznamovat a výplatu jednoduše neprovede. Poddlužník je totiž v tu chvíli již povinován vůči jinému subjektu, a to nikoliv vůči daňovému dlužníkovi, nýbrž vůči majiteli pohledávky, neboť informace o postoupení pohledávky mu byla doručena ještě před tím, než mu byl doručen exekuční příkaz správce daně. Za těchto okolností by měl dle našeho názoru splnit primárně svůj závazek vůči majiteli pohledávky, aby se „nestal jeho dlužníkem po splatnosti“.

Domníváme se, že se jedná o problematiku poměrně složitou, která vyvolávala řadu pochybností zejm. ve vztahu k možnému „postihu“ poddlužníka. Z tohoto důvodu předpokládáme, že rozhodovací praxe se může v tomto smyslu ještě vyvíjet, přičemž zda se v naznačených souvislostech přikloní „na stranu“ správce daně či „na stranu“ majitele pohledávky, je otázkou.

Mgr. Jakub Žiška, advokát

Muzikář & Partners, advokátní kancelář Brno